

Dištančné štúdium - perspektívna forma vzdelávania

Klára Hennyeyová

Summary

The distance learning make a great sense in a system of the lifelong education. The distance learning is a specific form of study, which is used for short-terms courses as well as for graduate education. There are used special study materials in the distance learning. Special study materials are also created by the use of new information and communication technology and students have the access to these materials via Internet or CD ROM. By using new information technologies teachers can prepare study materials, tests, presentations and also hypertext documents publicised on Web server.

Anotácia

Dištančné vzdelávanie má veľký význam v systéme celoživotného vzdelávania. Dištančné vzdelávanie je špecifická forma vzdelávania, ktorá je vhodná na krátkodobé kurzy aj na graduované vysokoškolské štúdium. Na túto formu štúdia sa využívajú špeciálne učebné pomôcky. Špeciálne študijné materiály sú vytvárané pomocou nových informačných a komunikačných technológií a študenti k nim majú prístup prostredníctvom Internetu alebo CD médií. Pomocou nových informačných technológií učiteľ môže pripraviť študijné materiály, testy, prezentácie a hypertextové dokumenty publikované na Web serveri.

Key words

distance learning, study materials, Internet, WWW.

Kľúčové slová

dištančné štúdium, učebné pomôcky, Internet, WWW.

Úvod

Základom dištančného vzdelávania je samostatné štúdium materiálov podľa predpísaného časového harmonogramu. Pretože o úspešnosti tu do značnej miery rozhoduje disciplína a uvedomelosť študujúcich, je vhodné skôr pre vzdelávanie dospelých. Jedným z významných predpokladov úspechu je aj kvalita a interaktívny charakter študijných materiálov, ktoré nahrádzajú bezprostredný kontakt študenta s učiteľom a s univerzitou. Sú to predovšetkým texty upravené pre samoštúdium, audio a video programy, počítačové programy a najnovšie interaktívne výučbové programy kombinujúce črty všetkých predošlých materiálov. Od korešpondenčného vzdelávania sa dištančné vzdelávanie líši prepracovanou podpornou infraštruktúrou na poskytovanie študijnej podpory. Jej ťažiskom sú tútori, s ktorými možno komunikovať poštou, telefonicky a dnes už aj prostredníctvom elektronickej pošty. Výhodou dištančného vzdelávania je jeho schopnosť efektívne a úsporne uspokojiť potreby veľkej skupiny študujúcich. (Huba, M. – Orbánová, I., 2000).

Cieľ a metodika

Ťažiskovou úlohou tútorov a lektorov dištančného vzdelávania je poskytovanie študijnej podpory. Tútori musia absorbovať celý rad nových praktík a zručností. Dominantná rola v rámci pružného vzdelávania – *tútorovanie* – je podstatne odlišné od prednášania. Ako zdroj vzdelávania predstavuje tútor podstatnú zložku prostredia dištančného vzdelávania, od ktorej v neposlednom rade závisí úspech alebo neúspech jednotlivých študujúcich. Dôležitou časťou celého procesu v rámci dištančného vzdelávania, ktorý zabezpečuje možnosť samoštúdia, je tvorba špeciálnych učebných pomôcok a študijných materiálov.

Študijný text pre dištančné vzdelávanie by mal obsahovať konkrétne ciele, ktoré jasne popisujú študentom to, čo sa od nich očakáva. Mal by byť navrhnutý a zostavený tak, aby čo najviac podporoval študenta

v jeho štúdiu. Študent dištančného vzdelávania sa môže zúčastňovať len tutoriálov a v ďalšom samoštúdiu je závislý hlavne na textových študijných materiáloch a špeciálnych učebných pomôckach.

Na Fakulte ekonomiky a manažmentu na SPU v Nitre sa od školského roka 2000/2001 realizuje bakalárske štúdium v odbore "Riadenie v poľnohospodárstve" formou dištančného vzdelávania. Potreba realizácie dištančného štúdia v tomto odbore vyplynula okrem iného aj z konkrétnych požiadaviek predstaviteľov niektorých regiónov Slovenska.

Na podporu dištančného vzdelávania sme získali grant IDEP (Internet Distance Education Program), projekt Nadácie otvorenej spoločnosti, zameraný na podporu rozvoja otvoreného a dištančného vzdelávania, najmä foriem využívajúcich Internet.

Cieľom programu IDEP je:

- šíriť vedomosti a poznatky o moderných formách (kurzoch a metodických materiáloch) dištančného vzdelávania a jeho rozvoji na báze aplikácie informačných a komunikačných technológií,
- podporiť rozšírenie dištančného vzdelávania o formy využívajúce Internet - podporiť vznik nových kurzov, prepracovanie a doplnenie existujúcich kurzov - pre riadne vysokoškolské štúdium, ako aj pre celoživotné vzdelávanie,
- rozvoj ľudských zdrojov na Slovensku v oblasti dištančného vzdelávania (podpora školení pre autorov, tutorov, administrátorov a manažérov v tejto oblasti),
- podpora koncepčného riešenia problematiky dištančného vzdelávania na Slovensku.

Výsledky

Dištančné vzdelávanie sa postupne vyvíjalo, tak ako sa vyvíjali médiá, ktoré sa na jeho podporu využívali. Najprv to bol len tlačený text, ktorý sa samozrejme využíva aj dodnes a je nezastupiteľnou učebnou pomôckou, kde si študent môže robiť poznámky, podčiarkovať, zvýrazňovať najdôležitejšie časti a pod. Neskôr sa k tlačeným materiálom pridávali audio a video pásy, rádio, televízne vysielanie. V súčasnosti sa do popredia dostávajú nové informačné a komunikačné technológie zastúpené Internetom a jeho najviac využívanými službami - World Wide Web a elektronickou poštou. Rozlišujeme tzv. statické použitie Webu (zverejňovanie sylabov, rozvrhov, organizačných pravidiel, prednášok, odkazov na Web stránky súvisiace s témou prednášky, výsledky riešených úloh a pod.) alebo dynamické použitie Webu (konzultácie prostredníctvom on-line diskusných skupín, multimediálny obsah, animácie a pod.).

Príprava učebných pomôcok pre dištančné vzdelávanie je veľmi náročná práca a vyžaduje úzku spoluprácu medzi autorom a editorom, ak ide len o písaný text, resp. spoluprácu medzi autorom a tvorcom multimediálnej učebnej pomôcky, ktorá bude publikovaná na Webe alebo na CD ROM. Autor je jednoznačne zodpovedný za obsah študijného materiálu, editor, resp. tvorca multimediálnej učebnej pomôcky zodpovedá za názornosť, štruktúru a zrozumiteľnosť výsledného produktu pre potreby dištančného vzdelávania.

V súčasnosti sa čoraz viac využívajú v rámci dištančného vzdelávania nové prístupy k tvorbe učebných pomôcok, ako sú učebné pomôcky na Web stránkach, na CD médiách, špeciálne výučbové programy a pod. Multimediálne Web stránky môžu vhodným spôsobom dopĺňať, resp. úplne nahradiť klasické učebné texty z niektorých disciplín pre študentov dištančného vzdelávania.

Tvorba hypertextových dokumentov v jazyku HTML (HyperText Markup Language) predpokladá zvládnutie jeho jednotlivých nástrojov. To pre bežného užívateľa a autora učebných pomôcok nie je vždy najvhodnejšia metóda. Web stránky však v súčasnosti môže vytvárať aj ten, kto neovláda prvky jazyka HTML. Existujú programové produkty na jednoduchšiu tvorbu Web stránok, niektoré z nich sú voľne šíriteľné a sprístupnené na Internete. Na fakulte, resp. univerzite, ktorá organizuje dištančnú formu vzdelávania, je vhodné vytvoriť tímy odborníkov, ktorí by sa zaoberali tvorbou takýchto elektronických materiálov a úzko spolupracovali s kolektívami autorov učebných pomôcok.

Štandardom dneška je, že väčšina Web stránok podáva informácie v podobe úhladne sformátovaného textu a je farebne zladená, obsahuje rôzne obrázky, zvukové efekty, či animácie. Stránku možno prezeráť alebo aj vytlačiť, no to čo ju odlišuje od obvyčajnej strany textu je jej interaktivita. Základným prvkom Web stránky je hypertextový odkaz vo forme textu alebo obrázku. Hypertextové odkazy umožňujú rýchlo sledovať tok informácií jednoducho klikaním na jeden odkaz za druhým. Okrem toho možno prostredníctvom odkazov používať aj rôzne služby, napr. e-mail. Stále častejšie sa do Web stránok vkladajú formuláre, resp. testy, ktoré

slúžia na vyplňovanie a sú vhodné aj pre dištančné vzdelávanie. Prostredníctvom nich môže študent komunikovať s tútorom a posilať mu vypracované testy, alebo si môže výsledky testu sám pozrieť a tak zistiť svoju úspešnosť pri štúdiu.

V rámci projektu IDEP "Implementácia služieb Internetu na podporu bakalárskeho štúdia Riadenie v poľnohospodárstve formou dištančného vzdelávania" budú učebné pomôcky pre dištančné vzdelávanie, resp. ich časti, prepracované do elektronickej formy s prezentáciou na WWW serveri a CD nosičoch. V tejto etape riešenia sú postupne spracovávané študijné materiály pre 1. ročník bakalárskeho štúdia.

Naším cieľom je, aby študent dištančného vzdelávania na úvodnom stretnutí dostal súbor učebných pomôcok, ktorý bude pozostávať z nasledovných materiálov: CD s multimediálnymi učebnými textami, učebnice v tlačenej forme pre každý predmet, manuál s návodmi na použitie učebných pomôcok, študijná príručka pre dištančné vzdelávanie. Získané vedomosti samoštúdiom s využitím pripravených multimediálnych učebných pomôcok si študent bude môcť overiť testami prístupnými z Internetu, resp. CD nosičov po každej ucelenej tematickej časti predmetu Vypracovanie testov bude realizované tiež v rámci projektu. Za týmto účelom sme zorganizovali niekoľko stretnutí s pedagógmi, ktorí sú súčasne tútorami v rámci dištančného vzdelávania. Na základe špecifického charakteru predmetov sme sa snažili nájsť najvhodnejšiu formu implementácie služieb Internetu do každého predmetu.

Diskusia

V prvej fáze riešenia bolo potrebné uskutočniť nasledovné kroky:

- konzultácie o vhodnom type softvéru na tvorbu učebných pomôcok pre dištančné vzdelávanie a získanie informácií z iných vysokých škôl,
- výber pripravených učebných textov vo forme skript (z tých disciplín bakalárskeho štúdia, ktoré sú už vypracované) ako podkladu pre elektronické učebné pomôcky,
- výber vhodného softvéru na tvorbu učebných pomôcok pre dištančné vzdelávanie.

Riešiteľský kolektív sa rozhodol zakúpiť z prostriedkov získaného grantu nasledovné produkty: Dreamweaver 4.0 EDU, Flash 5.0 EDU, Homesite 4.52, Paint Shop Pro 7.x a XaraX.

Postup prác na projekte je nasledovný:

- Vypracovanie projektovej dokumentácie obsahujúcej všetky potrebné náležitosti týkajúce sa informačnej infraštruktúry a tvorby učebných materiálov pre dištančný kurz.
- Vytvorenie informačnej infraštruktúry.
- Vytvorenie programu na vkladanie učebných materiálov.
- Generovanie vybraných textov do *pdf* formátu.
- Školenie k vkladaniu základných učebných materiálov a vkladania kontrolných otázok a skúšobných testov pre "neodborníkov z oblasti IT".

V rámci projektu riešiteľský kolektív plánuje dosiahnuť taký výsledok, aby bola urobená základná informačná infraštruktúra, prepracované učebné pomôcky, resp. ich časti do elektronickej formy a testy na overenie zvládnutia naštudovanej problematiky.

Záver

Dištančné štúdium je perspektívna forma vzdelávania použiteľná pre väčšinu vzdelávacích programov, od krátkych kurzov až po vysokoškolské štúdium. Výučba sa uskutočňuje využívaním komunikačných prostriedkov špeciálne pripravených na tento účel, vhodných pre samoštúdium. Okrem klasických tlačených materiálov sa veľký dôraz kladie aj na materiály prístupné prostredníctvom Internetu, resp. na CD nosičoch. Pre zvýšenie kvality vzdelávania a tvorby špeciálnych učebných pomôcok má veľký význam integrácia nových informačných a

komunikačných technológií do vzdelávania. Zásadný význam v tejto súvislosti majú služby Internetu - World Wide Web a e-mail.

Literatúra

1. HENNYEYOVÁ, K.: Nové informačné technológie v dištančnom vzdelávaní. In: Zborník z medzinárodnej vedecko-odbornej konferencie Nové trendy v príprave informatikov. Nitra : UKF, 2001, s. 28-31. ISBN 80-8050-416-4.
2. HUBA, M. – ORBÁNOVÁ, I.: Pružné vzdelávanie. Bratislava : STU, 2001. 190 s. ISBN 80-227-1335-X.
3. KORCOVÁ, Z.: Informačné systémy a externé služby. In: Zborník z medzinárodnej konferencie UNINFOS 2000. Nitra : SPU, 2000, s. 122-126. ISBN 80-7137-713-9.
4. POPELKA, V. – POPELKOVÁ, M.: Aplikácia spätnej väzby v procese učenia. In: Zborník z vedeckej konferencie Agrárni perspektivy VIII. Praha, 1999, s. 1006-1009. ISBN 80-213-0563-0.
5. TÓTHOVÁ, D.: Vplyv informačných technológií na zmenu prístupu k vyučovaciemu procesu na vysokých školách. In: Zborník príspevků Informatika V/99. Brno : Konvoj, 1999, s. 54-58. ISBN 80-85615-86-X.
6. WENZLOVÁ, M.: Hardwarové a softwarové vybavenie a ich využitie na FEM SPU v Nitre. In: Zborník príspevkov zo seminára Informatika VI/2000. Studnice, 2000, s. 120-123. ISBN 80-7302-002-5.

Kontaktná adresa

doc. Ing. Klára Hennyeyová, CSc.

Katedra informatiky, Fakulta ekonomiky a manažmentu SPU v Nitre

Tr.A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, E-mail: Klara.Hennyeyova@uniag.sk